ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2025/ № 4. 3-4

Termiz – 2025

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020-yil 19-oktyabrda 1122 raqami bilan ro‘yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko‘chirma va ma’lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko‘chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 28.12.2025
Qog‘oz bichimi: 70x85
Bosma tabog‘i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog‘ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko‘chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko‘chasi, 43.
Telefon: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisod fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY’ATI:

Bekpo‘lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o‘rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas’ul muharrir)
O‘ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Normat Yo‘ldoshev, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Baxtiyor Xolmuxamedov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)
Asqar Eshmo‘minov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.f.d., dotsent, (PhD) (O‘zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Alibek Omonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To‘raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 28.10.2025
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
www.philologicalresearch.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ, доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бахтиёр Холмухамедов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Алибек Омонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 28.10.2025
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
www.philologicalresearch.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV, doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Kholmukhamedov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, PhD (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, PhD (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, PhD (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, PhD (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, PhD (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, PhD (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, PhD (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, PhD (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, PhD (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, PhD (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, PhD (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, PhD (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, PhD (Uzbekistan)
Alibek Omonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, PhD (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

UMURQULOV BEKPO‘LAT
Badiiy nutq va uning shakllanish asoslari 7

IBRAGIMOV YULDASH MATKARIMOVICH
Qoraqalpog‘iston o‘zbek shevalari leksikasi tadqiqi masalasi 13

ШАРИФ ЁКУБОВ
Девони Фоний ғазалларидаги Бесутун атамасининг таҳлили 13

SHUKUROV RAHMATILLO
Qadimgi davr manbalarida Farg‘ona vodiysi toponimiyasi tahlili 19

AHMEDOV HAKIM YARASHEVICH
Xalq dostonlarida frazeologik birliklarning uslubiy tavsifi 23

AMONTURDIYEV NURALI RASHIDOVICH
O‘zbek tili etnografizmlar tizimida motivlashuv masalasi 26

ISMOILOV XURMATILLO TO‘LQINJON O‘G‘LI
Paralingvistik haqoratlar va ularni verballashtirish masalasiga doir 30

USMONOVA SHAHODAT
Publitsistik matn tarjimasida pragmatik modulyatsiya va semantik uyg‘unlik 35

RAXIMOVA UMIDA DJUMAYEVNA
Hamid Olimjon ijodida qofiyaning o‘rni 39

UMIROVA SVETLANA
Mualliflik korpusining amaliy qo‘llanilish sohalari 42

TURDIMURODOV SIROJIDDIN
Evfemik maqollar badiiylik va milliylikni kuchaytiruvchi vosita sifatida 45

TURAKULOVA UMIDAXON ANVAROVNA
Erkin o‘xshatishlarda lingvomadaniy xususiyatlarning aks etishi (Tohir Malik qissalari misolida) 48

SAATOVA SURAYYO ISMAILOVNA
Ijtimoiy tarmoq lisoniy shaxsining voqelanishi 52

РАДЖАПОВА НАТАЛЬЯ БАЗАРОВНА
Отражение и формирование: роль гендерных терминов
в восприятии материнства в современном обществе 55

SARBAROVA DILNOZA NOSIRJON QIZI
Sifatlarning badiiy matndagi funksional-stilistik o‘rni 59

XUSANOVA ZUXRA
AQSH va O‘zbekiston ijtimoiy-siyosiy matbuot matnlarida lingvopragmatik strategiyalar:
leksik-uslubiy xosliklar va ta’sirchan til vositalari 62

QURBONOV AKMALJON TAVAKALJON O‘G‘LI
Hid bilish sezgisiga oid til birliklari semantikasi 65

SUYAROVA NARGIZA YULDOSHEVNA
Metaforalarning nasriy asarlardagi tasviriy va ekspressiv imkoniyatlar 68

МУНДАРИЖА

SOBIROVA GULSHANA FAXRIDDINOVNA
O‘zbek tilida haqoratli leksika: korpus lingvistikasi asosida tahlil va bazaviy resurs yaratish 70

JUMAYEVA DILAFRO‘Z ORIFJON QIZI
«Kuntug‘mish» dostoni frazeologizmlarining semantik-statistik tahlili 75

ISLOMOV SARDOR SANJAROVICH
O‘zbek tilining onomastik sathi haqida 79

RAHMATULLOYEV AHTAM A’ZAM O‘G‘LI
Fors tilidagi ot so‘z turkumi borasida rus tilshunoslarining qarashlari 82

OMANOV SHUHRAT G‘ANIYEVICH
Nemis tilidagi “Eigentlich” modal partikelining so‘roq gaplardagi semantik imkoniyatlari hamda tarjima xususiyatlari 84

GAFUROVA NIGORA SA’DULLAYEVNA
Nonverbal means in virtual texts 87

XOLMUXAMEDOV B.F.
Mualliflik leksikografiyasining rivojlanishi va taraqqiyot yo‘li 90

TO‘RAYEVA ZARRINA ABDIMUROT QIZI
O‘zbek onlayn media sarlavhalarida klikbeyt 93

ADABIYOTSHUNOSLIK

DAVRONOVA MAHFUZA ISROILOVNA
Xalq og‘zaki ijodidagi maqollarda ayol konsepti 96

ARSLONV ABDIMUROD KAROMATOVICH
Nurboy Jabborovning adabiy-matnshunoslik merosi: ilmiy maktab, metodologiya va amaliy natijalar… 99

SAIDOVA MUHABBATXON SHUKRULLAYEVNA
Shukur Xolmirzayev asarlarida folklor motivlari va ularning estetik funksiyasi… 102

BARZIYEV OYBEK XABIBULLAYEVICH
Pisandiy va Haziniy ijodida Andijon zilzilasining nazmiy bayoni 106

SULTANOVA RAISA XAYRULLAYEVNA
«Ra’no va Zebo» dostonida Xiromiy badiiy mahorati… 108

BO‘RIYEVA MARVARID HAMDAMJON QIZI
«Javr-u zulmung garchi o‘lmaklik nishonidur manga…» 112

QOSIMOV ANVAR
Kuper ijodida indeys va o‘zbek nasrida milliy qahramon obrazlari… 116

ADABIY TAQRIZ

ҚУРОНОВ ДИЛМУРОД
“Меҳробдан чаён”нинг учинчи нашри ҳақида 119

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2025; 11-12
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

NEMIS TILIDAGI "EIGENTLICH" MODAL PARTIKELINING SO'ROQ GAPLARDAGI SEMANTIK IMKONIYATLARI HAMDA TARJIMA XUSUSIYATLARI

Omanov Shuhrat G'aniyevich
Qarshi davlat universiteti
E-Mail: omanov.shuhrat@mail.ru

Jahon tilshunosligida modallik kategoriyasini lingvistik asosda chuqurroq o'rganish kengaymoqda, ayniqsa, bu tilga yangicha yondashuv asosida qarala boshlaganidan so'ng yuqori pog'onaga ko'tarildi. Modallik kognitiv lingvistikaning asosiy o'rganish obyektiga aylandi;. Nemis tilida modallik kategoriyasini nemis tilida modal fe'llar, fe'lning kelasi zamon shakli, modallashgan fe'llar, modal so'zlar, modal yuklamalar, modal ravishlar, ayrim predloglarning modal ma'nolari ifodalab beradi. Bu esa ularni yanada chuqurroq hamda chog'ishtirma tadqiq etishning dolzarbligini belgilaydi.

Dunyo tilshunosligida nemis tilidagi modalpartikellar bo'yicha jiddiy tadqiqotlarni rus germanisti A.Krivonosov va H.Weydt boshlab berdi[1]. Mana shu davrdan boshlab nemis tilidagi modal partikellarni o'rganish keng quloch yoydi, germanist olimlar tomonidan qanchalik keng ko'lamda o'rganilganligini bu partikellar guruhini nomlashda ishlatilgan atamalarning o'zi ham ko'rsatib turadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI. Modal partikellar eng ko'p qo'llanadigan gap turi mazkur gaplar bo'lib, ifodalaydigan ma'nosi haqida H.Weydt, G.Helbig[2], M.Thurmair[3], U.Engel[4] va boshqalarning tadqiqotlarida mufassil yoritilgan. U ishlatildimi, demak, shubhalanishga o'rin qolmaydi. Mutlaqo tushunarli va hammaga ravshan bo'lib turgan bu faktga bahslashib o'tirmasdan qo'shilishi talab qilinadi. Modal partikellarning rus tilida ifodalanishini o'rgangan tadqiqotchi S.V.Orlova ularning muqobil variantlarini tahlil qilgan[5].

Nemis tilidagi "eigentlich" modal partikeli so'roq gaplarning har ikkala turida qatnashib so'zlovchining gap mazmuniga qiziqishini ifodalaydi va ko'pincha suhbat mavzusini boshqa yo'nalishga buradi. Yana so'zlovchi aytilayotgan mazmunni aniqlashtirib bilib olish uchun qo'llaniladi. Bunda o'sha mazmun asosini bilishga harakat qilinadi.

TAHLIL VA NATIJALAR. Ishning maykur qismida bevosita tahlil jarayoniga o'tib, asliyat matnidagi "eigentlich" ifodalayotgan ma'noni tarjima tilida qaysi vositalar qayta tiklab berayotganini ko'rib chiqamiz. "Alte Liebe" romani tarjimasiga murojaat qilib, unda bu modal partikel qanday vositalar bilan berilayotganini tahlil qilamiz.

Warum muss sie **eigentlich** jedes Mal heiraten?
Wie spiessig ist das **eigentlich**?
Nega endi qayta-qayta turmushga chiqishi kerak?
Shunchaligam kaltafaxm bo'ladimi odam?
(Alte Liebe)

Harri qizining yana turmushga chiqayotgani eshitib, jahli chiqadi. Ayoli qizining o'ttizdan endigina oshganligi, hali turmushi joyiga tushib ketishini aytganda yana jahli ortadi. Uning yoshi allaqachon qirqning tagiga borib qolgani, bu safargisiyam ham axmoqchilik ekanligini aytadi. Bu vaziyatdagi savol so'zlovchining suhbat jarayoniga yangi yo'nalish kiritishi uchun qo'llanilyapti. Harri "eigentlich" bilan o'zi aytayotgan narsaga e'tibor qaratyapti. Tarjima asliyatdagi mazmunni ifodalay olgan.

"Sind wir **eigentlich** glücklich?"
Biz **haqiqatdan** bahtiyormizmi? *(Alte Liebe)*

Bu misolda modal partikel ma'nosi to'g'ri berilgan.

„Hör auf mit Rita. Kommen die **eigentlich** mit nach Leipzig? "
Rita haq, gapirishni bas qil.

[1] Weydt H. Abtönungspartikel. Die deutschen Modalpartikeln und ihre fransözischen Entsprechungen. Bad Homburg/Berlin/Zürich: 1969.
[2] Helbig G. Lexikon der deutschen Partikeln. VEB Verlag Enzyklopadie Leipzig: 1988.
[3] Thurmair M. Modalpartikeln und ihre Kombination. Tübingen: Max Hueber Verlag 1989.
[4] Engel U. Deutsche Grammatik – Neuebearbeitung-. München: Iudicium Verlag, 2004.
[5] Орлова С.В. Сопоставительный анализ семантики немецких частиц denn, doch и ja их русских переводных "эквивалентов". Авторефарат.к.ф.н. Москва: 2012.

Aytgancha, ular Laypsigga birga borishadimi? *(Alte Liebe)*

Misoldagi modal partikel tarjimasini tarjimada beish uchun kirish so‘z “aytgancha”dan foydalanilgan. Bu kirish so‘z ma’nosi “eigentlich” modal partikelining ma’nosini ifodalash uchun munosib ekvivalaent bo‘la oladi, chunki bu so‘z o‘zbek tilida suhbat mavzusiga kutilmaganda o‘zgartirish kiritish yoki mavzuni boshqa tomonga yo‘naltirish uchun xizmat qilib, so‘roq gaplardan oldin keladi.

“Mit ihrem Arthur. Was macht der **eigentlich**?”
Ho‘p, mayli Arturini. U **o‘zi** nima ish qiladi?
(Alte Liebe)

Lore dugonasi Haydi o‘ziga yangi xushtor topib uni hammaga ko‘rsatib yurgani haqida Harriga aytganida, Harri Artur nima ish bilan shug‘ullanishiga qiziqib qoldi. Tarjimada ham bu mazmun “o‘zi” yordamida qayta berilgan.

“Wer sagt **egentlich**, was als Unkraut zu verstehen ist?”
Darvoqe, begona o‘tlarga nimalar kiradi?
(*Alte Liebe)*

Harri bilan Lore suhbatlashib o‘tirib, bog‘ida o‘sib ketayotgan begona o‘tlar haqida gap ketganda Lore suhbatga yangi mavzu kiritadi, bu begona o‘t deganda nimalarni tushunish kerakligini kim aytganligi haqida. Tarjimaga e’tibor berilsa, gap asliyatdagi ma’nodan ancha farq qiladi. “**Eigentlich**” tarjimasi ham biroz boshqacha, ya’ni og‘zaki nutq uchun ancha begona so‘z – “**darvoqe**” tanlangan, bu so‘z ham ifodalaydigan ma’no suhbatga yangi mavzu kiritish, ammo u ko‘pincha kitobiy uslubga xos.

“Warum fahren wir **eigentlich** nie mal so richtig in Urlaub?”
Menga qara, nega biz dam olishga bormaymiz **o‘zi**? *(Alte Liebe)*

Asliyatdagi matnda huddi boshqa ko‘p misollrada uchrayotganidek, suhbat yo‘nalishini boshqa tomonga burish ma’nosi ifodalanaib, tarjimada munosib variant tanlangan.

Ist sie **eigentlich** verliebt in ihrem Frank
U **haqiqatdan ham** Frankni sevarmikan?
(*Alte Liebe)*

Misolda qo‘llangan modal partikel tarjimada asliyatdagi ma’noni ifodalagan, “haqiqatdan ham” ravish va yuklamada hosil bo‘lga birikma.

“Warum hast du **eigentlich** so geheult?
Die ganze Zeit hast du geheult.
So romantisch war’s doch nun nicht.”
Sen esa rosa yig‘lading. Nega?
To‘ydan to‘lqinlanib ketdingmi deyman?
(Alte Liebe)

Misolni tahlil qilishda boshqa so‘zlar yoki umuman gap tarjimasida qoldirilgan o‘rinlar haqida emas, faqat “**eigentlich**” qatnashgan gap tarjimasiga e’tibor qilsak gap shakli o‘zgarib, mazmuni qandaydir darajada saqlangan bo‘lsa ham, asliyatdagi emotsionallik yo‘qolgan, bu partikelni qo‘llashdan maqsad gap mamuniniga modallik olib kirish bo‘lgan, tarjima esa quruq savoldangina iborat bo‘lib qolgan.

Quyida “Nackt unter dem Wölfen“ romanidan olingan misollar tahlili bilan yana qanaqa imkoiyatlar mavjudligini ko‘rishimiz mumkin.

“Er öffnete die Augen. Hatte er **eigentlich** kühl und klar gehandelt?

Er war dem Trieb des Herzens gefolgt und hatte sich von ihm überrumpeln lassen“.

Hyofel ko‘zlarini ochdi. Aniq va oqilona ish qildimi u o‘zi?

U qalb buyrug‘iga buysundi. Yurak aqldan kuchliroqmikan?

His etasan – fikrlaysan, fikrlaysan – his etasan.
(Nackt unter dem Wölfen)

Misolda “o‘zi” so‘zi qo‘llanilib, asliyatdagi ma’no ochib berilgan deyish mumkin, chunki mana shu gapda anglatayotgan ma’no asliyatdagi modal partikelning mazmuniga teng.

”Wie stellst du dir das **eigentlich** vor?” entgegnete Hortense heftig.

Sen **o‘zi** nimalarni hayol qilyapsan? – keskin e’tiroz bildirdi Hortenziya. *(Nackt unter dem Wölfen)*

Bu misolda ham tarjimon **o‘zi s**o‘zini qo‘llagan. Asliyatdagi ma’no sodda va lo‘nda qilib qayta tiklangan.

“ verrückte Gedanken durchgeisterten ihn.
Du bist doch im Kozentrationslager! Was ist das **eigentlich**?
Plötzlich entdeckte er, dass er die wirkliche Welt.”

“Miyasida telbanamo xayollar jonladi. Axir sen konslagerdasan-ku!
Bu nima degani? Behosdanu, haqiqiy olamni, tashqaridagi hayotni unutganligini sezdi.”
(Nackt unter dem Wölfen)

Tarjimada modal partikel orqali ifodalangan ma’no berilmasdan ketilgan.

– Wo es **eigentlich** sei, wollte Pribula wissen.
U o‘zi qaerda? - qiziqsindi Pribula.

Konslagerda yashirib qo‘yilgan bolani rahbariyat, nazoratchilar qattiq qidirishdi, hammayoqni ag‘dar-to‘ntar qilishadi, ammo bolani topisholmaydi, qamoqxonada tuzilgan maxfiy tashkilot a’zolari o‘zaro suhbat vaqtida bu haqda gaplashishadi, a’zolardan biri Pribula bolani yashirilgan joyini bilgisi kelib so‘raydi va qiziqishini ifodalash uchun “**eigentlich”** modal partikelidan foydalanadi, so‘roq bilan birga modallik ham ifodalanib mazmun boyitilgan va emotsionallik aks ettirilgan.

Bu misol umuman ish davomidagi oxirgisi bo‘lgani sababli biroz kengroq to‘xtalib o‘tish lozim topildi. Bir holat juda qiziqarli bo‘lib kishini e’tiborini tortadi, “denn” va “eigentlich” qo‘llanilgan misollar tahlili davomida ko‘p holatlarda tarjimonlar “o‘zi” so‘zidan foydalangan va bu asliyatda modal partikellar ifodalagan ma’noni qayta tiklab bera olgan. Huddi nemis tilidagi modal partikellar turli gaplar va vaziyatlarda turlicha ma’no ifodalaganidek o‘zbek tilidagi “o‘zi” so‘zi ham har-xil vaziyatlarda, gap turlarida, gapning qaysi qismida kelishiga hamda talaffuzda intonatsiyaga qarab turli ma’nolar anglata oladi. Yuqoridagi misolning tarjima qismida qo‘llangan “o‘zi” so‘zi ifodalagan ma’no haqida aytib o‘tildi. E’tibor qilsak bu so‘z gap o‘rtasida turibdi. Bu bilan so‘zlovchi tinglovchiga qattiy javob berish talabini emas, balki yumshoq munosabatni ifodalayapti.

Umuman, bu roman tarjimasi asliyat bilan solishtirilganda yigirmaga yaqin misolga duch kelindi va “Nackt unter dem Wölfen” romani tarjimoni “eigentlich” modal partikelini o‘zbek tilida ifodalash uchun “o‘zi” so‘zidan deyarli hamma o‘rinlarda foydalangan.

Xulosa qilish mumkinki, badiiy asarlar tarjimasini yaxshilash, tarjimonlarga, umuman til o‘rganuvchilarga asosli ilmiy manbalarni yaratib berish uchun o‘zbek tili bilan boshqa tillarni, shu jumladan, nemis tili bilan ham keng miqyosda qiyosiy tilshunoslik tadqiqotlarini o‘tkazib, asosli ilmiy xulosalar ishlab chiqish zarur. Bu xulosalarga tayanilgan holda amalga oshirilgan badiiy asarlar tarjimalarida estetik, stilistik me’yorlar bilan birgalikda, eng muhimi lingvistik me’yorlarni berilishini ham tahlil qilib chiqish zaruriydir.

Resume: This article analyzes the general theoretical aspects of the modal particle “eigentlich” in German, discusses its expression, translation, and stylistic features in Uzbek, and substantiates the theoretical ideas presented with examples.

Keywords: translation; modality; modal particle; comparative analysis; methodological aspects; pragmatic process; emotionality.

Резюме: В данной статье анализируются общие теоретические аспекты модальной частицы «eigentlich» в немецком языке, рассматриваются её выражение, перевод и стилистические особенности в узбекском языке, а также приводятся примеры, подтверждающие представленные теоретические идеи.

Ключевые слова: перевод; модальность; модальная частица; сравнительный анализ; методологические аспекты; прагматический процесс; эмоциональность.